

שינוי לטובה - האם ? אשרי המאמין !!

סוף סוף משפחתנו הגיעה ארצה . זה קרה ב- 15 למאי 1949. ההכנות היו רבות , הדיבורים מסביב, ההתרגשות - קשה לתארם. כבר מספר רב של יהודים עזב את בולגריה. הקרובים, הידידים ומכרים רבים . חלקם בצורה בלתי לגלית וחלק בצורה מא ורגנת. לקראת ההגירה לישראל רבים מהצעירים - חברים וחברות, החליטו לעזוב את ספסל הלימודים. היינו אז תיכונים טים כבני 16, כנראה עייפנו מהכנת שעורים ונפשנו הייתה צמאה לבילויים והרפתקאות.

והנה, לא היה תרוץ מתאים מזה - העלייה לישראל. כולם אמרו - "אנו עוזבים את בולגריה והולכים לקראת חיים חדשים. בישראל נלמד, נעבוד ונעשה מה שמתאים, כדי להתקדם במולדת החדשה". הורים רבים הסכימו להחלטה זאת. אז כולם יחדיו - הורים וילדים , אספו את המטלטלים , הכינו ארגזים ודאגו להצטייד בחפצים חדשים, לקראת עלייתם ארצה. הורי היו בדעה אחרת ואמרו בהחלטיות: "בטי, את תמשיכי את לימודיך עד הרגע האחרון ואולי תצליחי לסיים את התיכון".

כך חשבו ההורים, אבל לדאבוני, גורלי היה אחר. כ-3 חודשים לפני סיום שנת הלימודים, נאלצנו להפליג לישראל בההפלגה האחרונה של אוניה בשם "בולגריה". במילים אחרות, את התיכון לא גמרתי ועובדה מצערת זו, גרמה לתהפוכות קשות בחיי !

עם עלייתנו ארצה, התיישבנו בעיר הערבית רמלה. העיר נכבשה במלחמת השחרור, על ידי חיילנו - צבא הגנה לישראל. רבים מיהודי בולגריה , הלכו לחפש את מזלם בעיר זו, שבחלקה, התרוקנה מתושביה והיו בה בתים רבים שאפשר היה להתגורר בהם. ברמלה גרנו יחד עם דודי, משפחה בת ארבע נפשות, שעלתה ארצה לפנינו. הדוד מצא חדר בבית ערבי קטן, הנמצא בכניסה לעיר. הוחלט לחלק את החדר לשני ים. הורי תלו סדין לבן , כעין ווילון, שחצה אותו ואז נדחקנו בפנים, הורי, אני ואחי הקטן.

וכך, תוך דברי צחוק, שכמו ב-"כפפת הפלא של סבא", מצאנו מקום לכולם וקיוונו לעתיד טוב יותר .

והעתיד זה לא אחר לבוא ! לאחר, כשלושה חודשים, בית ספר "אורט" הציע לאבי, לפתוח קורסים לאריגת שטיחים.

לשם כך , קבלנו וילה גדולה ופיפיה , קרוב למרכז העיר. היה עלינו לנקותה, כי הייתה מלוכלכת ומוזנחת מאד. התחלנו במלאכה מפרכת. עבדנו קשה מאד, במיוחד בחצר השופעת צמחיה עשירה.

קשה לתאר את יופייה של חצר זו! גפנים ירוקות טיפסו על הסככות וברושים גבוהים התנשאו אל על, על-יד הגדר הבנויה אבנים כבדות. ימים רבים ניקינו וטיפלנו בחצר יפה זו. התפלאנו מצמחייתה ובמיוחד מהיסמינים אשר הפיצו ניחוח גן עדן, המשכר את כל הסביבה.

בית הספר לאריגת שטיחים נפתח, לאחר עבודה מפרכת של שלושה חודשים. נשים רבות, עולות מבולגריה, נרשמו ללמוד את המקצוע, כדי לפרנס עצמן בארץ.

אני החלטתי שעלי לסיים את התיכון, בכל מחיר, אך בית ספר כזה לא היה קיים ברמלה. הורי החליטו לעשות מאמץ ולרשום אותי בבית ספר התיכון "גאולה" בתל-אביב.

בהירשמי לבית הספר, המנהל ביקש לשוחח איתי. דיברתי אתו באנגלית, כי בקושי ידעתי עברית. במהרה, היה ברור שלא אוכל לה משיך את לימודי בכיתה השמינית והמנהל הציע שאפסיד שלוש שנים, וארשם לכיתה השישית. מיואשת ונכלמת, לא ידעתי מה להחליט. ראיתי את עצמי עומדת בפני תהום עמוק וחסוּכה. מה עלי לעשות ובמה אבחר? מחשבות רבות התרוצצו בראשי! לפתע, הכול התבהר ובן רגע ידעתי - "עלי להלחם,

לגייס את כל כוחותי, כדי להעיף את עצמי, הרחק מהתהום הפעורה. " הפור נפל. נרשמתי לכיתה השישית ולא ביעף, אלא בזחילה של נמלה קטנה, הסוחבת את מטענה הכבד, טיפסתי מעלה מעלה... שלוש שנים אל הפסגה.

במשך הזמן התברר, שהקושי העיקרי בדרכי, היתה הנסיעה לתל-אביב. באותם ימים, התחבורה הציבורית ברמלה כמעט ולא תיפקדה. בקושי היו כ-5 אוטובוסים ליום. כל נסיעה, הלך ושוב, ארכה כ-4 שעות ואף יותר. אני זוכרת את עצמי, קמה בשעות השחר ובשעה 6, כבר עומדת בתחנה הקרובה, על יד ביתנו. בקור, ברוח, בגשם ובסערות - אני עומדת עם קבוצה גדולה של "אומללים" אחרים. על-ידי עמד תמיד, תלמיד נוסף בגילי - בחור חמוד וחרוץ מאד. המתח היה רב. כשהאוטובוס היה מגיע, היינו נדחקים בלחץ אדיר אל תוכו, מודאגים דאגה רבה, באם נגיע בזמן לבית הספר. ואף היו ימים, בהם אחרנו וקשה לתאר את הבושה וההרגשה הכבדה שהעיקה עלינו. בתום יום הלמודים, אותו סיפור חזר על עצמו. בתחנה המרכזית התל-אביבית, הזדנב תור ארוך, המצב היה בלתי נסבל. רבים עמדו שעות בתור, חיכו ונדחפו ללא סבלנות שהאוטובוס יגיע וסוף סוף יסעו הביתה. חזרתי תמיד בשעות מאוחרות, עייפה מאד וללא כוחות להכין את שיעורי.

במשך הזמן הורי החלו לדאוג לבריאותי והחליטו לעשות מעשה כדי לשפר את המצב. הם חשבו ומצאו שאם אתגורר בעיר העתיקה - יפו, יקל עלי להגיע לבית ספרי. לכן, פנו לדודתי (אחות אבי) שתקבל אותי בביתם לתקופה מסוימת.

הדודים, הצליחו לתפוס ב"פלישה" שני חדרים, באחד הבתים הקרובים לנמל יפו. הבית היה מעניין מאד. צבעו היה בין סגול לוורוד והתריסים - תריסי ברזל, כאילו נדבקו חזק על הקירות. מבחוץ, היה שער עשוי ברזל אף הוא. תוך כדי דחיפה, בידיה המתאימה, היו נכנסים לתוך חצר פנימית. הבית היה דו - קומתי, בנוי בצורה חית. לאורך החזית הפנימית הייתה מרפסת ארוכה, העוטפת את החזית כולה. קרובי התגוררו בקומה השנייה וכדי ל הגיע אליהם עלו במדרגות עץ חורקות.

ביפו התיידדתי עם בת דודתי, שהייתה כמעט בת גילי. לעיתים יצאנו לטייל בערבים ונהנו מאד. הבעיה הייתה איך לעלות חזרה במדרגות החורקות?! כמעט שלא יצאנו לטיולים כי בת דודתי נאלצה לעבוד קשה ואני למדתי ללא הרף.

הדבר היפה ביותר ביפו היה הים! בחדרון הקטן בו התגוררתי בבית דודתי, היה חלון הפונה אל הים היפה. מעת לעת, הייתי פותחת לרווחה את החלון ומביטה דרכו בים הרחב. שעות ארוכות, אפשר היה להביט בים הקסום הזה. בכל רגע, נתגלתה תמונה אחרת, כל אחת שונה מקודמתה. תמונות שקשה לתאר במילים! והיו גם ימים של שעות קשות, כשהכול זעף, רעם והשמים קדרו. רוחות חזקות הקציפו גלים שהתרוממו מעלה מעלה - דוהרים ומתנפצים ברוגז על הסלעים לאורך החוף. והיו גם ימים של שקט ורוגע. ואז, ניגלה דרך החלון ים שטוח כתבנית עגולה, ענקית, תבנית אין קץ, המתחברת, אי שם באופק, עם השמים הבהירים.

כל זה, ראיתי ביפו עתיקת הימים, בבית הוורוד ליד הנמל, ולעתים, חשק ליבי לעזוב את הכול ולרוץ, לרוץ אל חוף הים! לצערי, המציאות הייתה אחרת. מציאות קשה של עולה חדשה, שהתמודדה עם לימודים קשים ורצונה היחיד היה לסיים את התיכון.

בראשית דרכם בארץ נתקלו הורי במכשולים רבים. הם השקיעו עבודה רבה בבית הספר. השתדלו ללמד את הנשים לארוג שטיחים, אבל הן החליטו במהרה שהדבר אינו משתלם ועזבו את הלימודים. הקורס נסגר ובלית ברירה, הורי התחילו לחפש דרכים אחרות לפרנסה.

בהקשר אלי, ההורים חשבו לתומם, שממקום מגורי ביפו, יהיה זה קל ופשוט יותר, להגיע לתיכון גאולה שבתל אביב. אשרי המאמין! המצב היה הרבה יותר קשה! ראשית, לא הייתי בביתי. הרגשתי פחות נוח בביתם של אחרים, למרות שהם היו קרובי והשתדלו מאד להנעים את שהייתי. ברור שכל אחד מרגיש טוב יותר בביתו ובמיוחד אחת כמותי, שהייתי קשורה מאד למשפחתי, כיבדתי את הוריי ואהבתי את האווירה החמה והרגועה בבית.

גם מיפו היה מאד קשה להגיע אל בית ספרי. כל בוקר, כמו ברמלה, הייתי קמה ב-6 וכעבור חצי שעה יוצאת מהבית ביפו ו מתחילה צעדה ארוכה לשד' ירושלים. צעדתי בקצב מהיר ודיברתי אל עצמי: "מתי תיגמר ההליכה הארוכה הזו? האם אספיק להגיע לתחנת האוטובוס בזמן, או שוב ארוץ ריצה מטורפת כדי לתפסו?". המתח היה רב. אני זוכרת את עצמי נדחפת לתוך האוטובוס, ובנסיעה מורטת עצבים, מגיעה לרח' אלנבי פינת רח' גאולה ומשם, לאורך מורד הרחוב, סוף-סוף נכנסת לבית הספר! עם סיום יום הלמודים, הפרוצדורה הפוכה. אני זוכרת את עצמי, פוסעת במהירות מעלה מעלה, אל נמל יפו. הנה אני מגיעה לרחבת השעון. ממול בפינה הימנית - המשטרה ולאורך שני צדי הרחוב - חנויות הרוסות וכוכים חשוכים. והלאה מצד שמאל, מגודר בחוטי תיל, בנין מפקדה צבאית. הכל מזכיר את מלחמת השחרור שהתנהלה לא מכבר.

תוך כדי הליכה אני נזכרת שכבר שעות, לא הכנסתי דבר מה לפה. הבטן מקרקרת. אני מרגישה את כאבי הרעב שדוכאו עד כה. הייתי עסוקה בכל הקשור ללימודים - בבית הספר, השעורים בכיתה, המאמץ האינסופי להבין את שפת התלמידים. כל זה השכיח ממני שהגוף צריך את שלו, וגם לו עלי להקשיב!

הנה ועוד מעט, אגיע לבית החולים הצרפתי ושם אפנה ימינה ובמורד הכל יהיה פשוט יותר. סוף סוף אעמוד ליד הבית הורוד. אדפוק על הידית בשער הברזל, אכנס לרחבת החצר ולאחר שאעלה במדרגות החורקות, אפגוש את דודתי המחייכת ומחכה לי עם ארוחה דשנה וטעימה.

ואכן כך היה! הריח המטריף של התבשיל, שיכר את חושיי! בין רגע, ישבתי ליד השולחן והתחלתי לזלול. דודתי, טאנטי סולצה, הייתה אשפית הבישולים. "לאט בתי, לאט! תאוכלי גם את הצלחת ומה אעשה בימים טרופים אלה ללא כלים?" "לאחר ארוחה, כה דשנה" - ממשיכה היא "עליך להנעים את עצמך בקפה שחור, חזק וטעים!" היא מזדרזת ומניחה על הפתיליה פינג'אן וכמו כל בולגריה אינה שוכחת להוסיף לקפה גם כפית חומס טחון ומושחם. "כך הקפה יתכסה בקרום עבה וטעים". תוך כדי מזיגת הקפה לספלונים מיוחדים, מציצה מבחוץ אחת השכנות ואומרת בשמחה: "כבר מצאנו דירה אחרת ובעוד שבוע נעזוב את הבית הורוד."

בבית הוורוד גרו משפחות רבות, כולן משפחות של עולים חדשים. בכל חדר כמעט, משפחה. רוב היום נשמעו דיבורים, צחקוקים, צעקות ולפעמים גם מריבות. היה קשה ועמוס! ולמרות הכל, חיינו המשותפים שם היו מאושרים. תמיד אזכר בעזרה ההדדית, בשיחות הלילה הארוכות, בחצר ובצהלת הילדים המתרו צצים בשמחה! אינני יודעת אם פעם אחווה, חוויות דומות לאלה שחוויתי בבית הוורוד. גם היום, הוא מתנוסס, בגאווה, על אחת הפינות היפות ביותר, בקרבת הנמל. לא חשבתי, שאשוב כעבור 60 שנה ובמצלמה דיגיטאלית אצלמו בכל יופיו והדרו!

אם אחזור לאחור לאותה תקופה קשה של לימודים, אציין בשמחה שהיו בה גם רגעים יפים. רגעים של בילויים, חוויות אינספור והכריות עם ידידים חדשים. כל שבת נפגשנו ליד "אלהמברה" - התיאטרון העצום של יפו בשד' ירושלים (המלך ג'ורג') דאז. כל החבר'ה כמובן, היו ממוצא בולגרי. תוך כדי דיבורים וצחוקים ב בולגרית, היינו מספרים על עצמנו ועל כל שהתרחש במשך השבוע. כשאחרון החברים היה מגיע למפגש, היינו מתקפלים מהכניסה ועל פי רוב, עוזבים את המקום לכוון תל-אביב. מעת לעת, קנינו כרטיסים לקולנוע או לאיזה מופע אחר, שהתקיים באולם הגדול והמפואר של "אלהמברה" היפואית.

באחת השבתות, התקיים באולם מופע לזכר המשורר הידוע - סימצ'ו יסאקוב. התוכנית לכבודו הייתה עשירה מאד. שחקנים טובים, מבולגריה, דיקלמו וקראו משיריו. רבים מחבריו, ביניהם שנולדו כמו תו, בעיר קיוסטנדיל, סיפרו סיפורים מקורות חייו. האירוע היה מרשים ביותר ונחרט עמוק בזיכרוננו. זכור לי, שעל הבימה הופיעה גם מקהלת צדיקוב שבימים אלה הייתה בשיאה!

למרות קשיי ההסתגלות במולדת החדשה, ידענו גם לטייל ולבלות יפה. בילויים אלו אפשר לספר ולתאר בשלל גוונים. ברצוני להתמקד בשני אירועים שהתרחשו ביפו ושראו לצינינם.

האירוע הראשון היה תהלוכת עדלאידע שהתקיימה לראשונה ביפו. אירוע זה היה משהו בלתי רגיל! באותו יום - חג הפורים, כולם - זקנים, הורים וטף, צעירים וצעירות, מכל המינים והעדות, שמו פעמיהם אל השדרה היפואית, הידועה והמקושטת בעצי תמר תמירים. שדרה שהזכירה במידה מסוימת את עריה המפוארות של מצרים העתיקה. לאורך המדרכה, משני צידי הכביש, נמתחו חבלים. הקהל החל את אט אט לתפוס את מקומו. אנשים רבים, העדיפו לטפס על הגגות השטוחים של הבתים הנמוכים בשדרה. היו כאלה שהצטופפו על מרפסות הבתים הגבוהים יותר. פה ושם היו גם שובבים שנתלו על ענפי העצים מסביב. ברגע הנכון, כשהתהלכה הופיעה, הכל החלו לצהול ולשיר משמחה רבה וגאווה. כאילו רצו לומר: "הנה אנחנו כאן, בארץ ישראל, חוגגים ומסתכלים בתהלוכה קסומה זו, תהלוכה המזכירה במידה מסוימת, את הצלת היהודים בימי קדם, בנסיבות אחרות בדיוק, כשם שרבים מאתנו ניצלו

מהשואה וזכינו להגיע לארץ ישראל – מולדתנו היקרה". השמחה והצהלה היו ללא גבול ות. הקהל נדחק והריע בקולי קולות! האכסטזה הייתה גדולה וכמו במטה קסם התחרו כולם בהבעת התרשמותם מתהלוכה מרגשת זו!

האירוע השני התרחש במסעדה יפואית נחמדה, ברחוב בוסטרוס. רבים בקרובה, במיוחד באירועים מסוימים, כמו חגיגות משפחתיות ואולי גם חתונות. המסעדה הייתה כעין חנות רגילה, אבל דרכה נכנסו לגינה ולחצר יפה, מרווחת ומיוחדת ביופיה. בחצר סודרו שולחנות החוגגים ואורחיהם. זכור לי שבאחד הערבים הוזמנה משפחתנו לאירוע משמח. בין האנשים שישבו סביב השולחנות, בלט זוג מוכר וידוע לכולם, הרב אברמיקו ואשתו הנחמדה. זוג זה הוזמן לאירועים רבים וכמובן גם לחתונות, במיוחד הודות לאווירה המשמחת שידעו לה עניק לאורחים.

ניתן לספר הרבה על חתונות בימים ההם, על קלילות טכס הכלולות, על השובבות שהורגשה בקולו המסתלסל של הרב עליו השלום וגם על הקהל מסביב, שחש בחום ובאחוה הקיימים בעדה הבולגרית. אבל בלתי נשכח היה החלק שלאחר הטכס, כשכולם התיישבו סביב השולחנות והתכבדו בכיבוד צנוע. אי אז, לאחר השקת כוסיות היין ואמירת הברכה המסורתית "נאזדראבה" ולאחר שהתכבדו בקבאב בולגרי עסיסי הנמס בפי כל, נהג הזוג הנחמד לקום ולבשר בקול: "הנה הגיעה שעת השמחה". באותו רגע דאגה הרבנית להשיג שתי צלחות פורצלן קטנות ובעזרתן הפיקה צלילים עליזים, הדומים לאלה של "קאסטאניטות".

תוך כדי הקשה, נהגה לפצוח בשיר ידוע. קולה האדיר נשמע ברחבת החצר ומהד הד הרחק לעבר הרחוב! השירים התחרזו אחד אחר רעהו, והנה חלק גדול מהקהל מצטרף לשירה. בין רגע, מספר זוגות קופצים אל רחבת הריקודים ואז מתחילה המוזיקה והשירה של הראצ'ניצה הבולגרית (רקוד בולגרי). האווירה הולכת ומתחממת מרגע לרגע. כמעט רוב האורחים נמצאים כבר ברחבה, מושיטים ידיים ויוצרים מעגל הורה ההולך ומתפתל לאורך כל החצר. רגעים של אושר והנאה!

שנים רבות עברו מאז שרקדנו לצלילי הקשת צלחות אשת הרב אברמיקו, עליו השלום. מאז קמו כמה דורות - צאצאים לזוגות רבים שהתחתנו במסעדה הקטנה או במקו מות אחרים, מלווים בצלילי המוזיקה הבולגרית ובשירתה האדירה של הרבנית. במשך השנים החיים הלכו והשתנו כמובן. התגברנו על קשיי ההסתגלות והקליטה בארץ וילדינו גדלו וספגו את המסורת והחיים בארץ ישראל. בד בבת, מעטים מהדור הצעיר - צאצאי יהדות בולגריה, מכירים את מורשתנו ושנות חיינו הראשונות בארץ.

על כן, גמלה בליבי ההחלטה, לספר את סיפורי לכל מי שיחפצו לדעת!

כתבה: בטי אלפסה / יולזרי.